

STOWARZYSZENIE KSIĘGOWYCH W POLSCE

RADA NAUKOWA

ZESZYTY TOM 102 (158)
TEORETYCZNE
RACHUNKOWOŚCI

WARSZAWA 2019

Spis treści / Table of contents

Anna Szychta, Justyna Dobroszek, <i>Od Zespołu Redakcyjnego</i> – Editorial	9
Anna Białek-Jaworska, Katarzyna Dec, <i>Pożyczki od jednostek powiązanych a wygładzanie zysków przez polskie przedsiębiorstwa prywatne</i> – Intra-group loans and earnings smoothing of Polish private firms	11
Anna Ciecholewska, Marta Sikorska, <i>Wartość godziwa jako metoda wyceny w rachunkowości islamskiej banków</i> – Fair value as a method of valuation in Islamic accounting of banks	35
Zuzanna Firkowska-Jakobsze, <i>Zakres wykorzystania narzędzi rachunkowości zarządczej w gminach w województwie łódzkim</i> – Scope of the use of management accounting tools in municipalities of Lodz region	55
Jerzy Gierusz, Karolina Lange, <i>Oddziaływanie przeszacowania nieruchomości inwestycyjnych do wartości godziwej na wynik operacyjny wybranych spółek deweloperskich notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie</i> – Impact of fair value measurement of investment properties on operating profits of selected developers listed on Warsaw Stock Exchange	69
Przemysław Kabalski, <i>Postrzeganie księgowych przez polską młodzież licealną – badanie pilotażowe</i> – Perception of accountants by Polish secondary school students	91
Bartosz Kurek, Ireneusz Górowski, <i>Kary nakładane przez Komisję Nadzoru Finansowego za naruszenie obowiązków informacyjnych w zakresie sprawozdawczości finansowej</i> – Penalties imposed by Polish Financial Supervision Authority for violations of financial reporting informational obligations	111
Monika Raulinajtys-Grzybek, Wioletta Baran, Małgorzata Cygańska, Magdalena Kludacz-Alessandri, Małgorzata Macuda, <i>Model oceny dojrzałości rachunku kosztów w szpitalu – koncepcja i empiryczne wykorzystanie</i> – A model for assessing the maturity of hospitals’ cost accounting systems – concept and application	131
Regulacje rachunkowości i audytingu – projekty, zmiany, opinie / Accounting and auditing regulations – projects, changes, reviews	
Dorota Będziak, Andrzej Netter, <i>System wewnętrznej kontroli jakości w firmie audytorskiej – stan obecny oraz projektowane zmiany</i> – Internal quality control system in the audit firm – current state and proposed changes	155

Call for papers in English for the special issue of *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości (ZTR – Theoretical Journal of Accounting)* in 2020

– Zaproszenie do specjalnego tomu ZTR w języku angielskim w 2020 roku .. 177

Informacje dla autorów 181

Instructions for authors 191

Pożyczki od jednostek powiązanych a wygładzanie zysków przez polskie przedsiębiorstwa prywatne

**ANNA BIAŁEK-JAWORSKA,
KATARZYNA DEC**

Streszczenie

Celem artykułu jest sprawdzenie, czy finansowanie polskich przedsiębiorstw prywatnych, często zarządzanych przez właścicieli, pożyczkami od jednostek powiązanych zmniejsza ich skłonność do wygładzania zysków dzięki niższym kosztom agencji. Pożyczkodawcy będący jednostkami powiązanymi pełnią podwójną rolę interesariusza, będąc zarówno udziałowcami, jak i wierzycielami. Oczekiwano, że pożyczki wewnątrzgrupowe zmniejszają problemy agencji związane z długiem, gdyż ograniczają potrzebę stosowania kowenantów dotyczących zadłużenia i wygładzania zysków. Ponadto płatności odsetkowe z tytułu tych pożyczek zmniejszają zmienność wypłat, co redukuje potrzebę wygładzania dywidend i zysków. Dzięki zastosowaniu metody regresji liniowej i *propensity score matching* stwierdzono, że przedsiębiorstwa prywatne finansowane przez jednostki powiązane w mniejszym zakresie wygładzają zyski niż pozostałe firmy. Przy wzroście wskaźnika pożyczek od jednostek powiązanych do aktywów ogółem o 10 punktów procentowych, wygładzanie zysków maleje o około 15,9% średniej wartości. Potwierdzono występowanie efektu substytucji pomiędzy pożyczkami wewnątrzgrupowymi a wygładzeniem zysków. Wskazano, że sprawozdawczość finansowa firm prywatnych odpowiada potrzebom informacyjnym interesariuszy pełniących podwójną rolę, tj. wierzycieli powiązanych kapitałowo z pożyczkobiorcą.

Abstract

Intra-group loans and earnings smoothing in Polish private firms

This paper aims to verify whether the financing of Polish private firms, often managed by owners, with the use of intra-group loans, decreases the propensity to earnings smoothing as a result of lower agency costs. Intra-group lenders play a dual stakeholder role, being both equity holders and creditors. We expect intra-group loans to mitigate agency problems of debt, because they reduce the need for debt covenants and earnings smoothing. Besides, the interest payments from these loans tend to lower payout volatility which reduces the need for dividend and earnings smoothing. With the use of OLS and propensity score matching we find that private firms financed by related entities exhibit significantly less earnings smoothing than other private firms. With a 10 percentage-point increase in such loans to total assets ratio, earnings smoothing decreases by ca. 15,9% of the mean value. We find evidence for the substitution effect between intra-group loans and income smoothing. We point out that private firms' financial reporting responds to the needs of the stakeholders playing a dual role as lenders linked with borrowers (related entities).

Wartość godziwa jako metoda wyceny w rachunkowości islamskiej banków

**ANNA CIECHOLEWSKA,
MARTA SIKORSKA**

Streszczenie

Celem artykułu jest wskazanie możliwości zastosowania wartości godziwej w sprawozdaniach finansowych sporządzanych zgodnie ze standardami The Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (AAOIFI). Jako hipotezę badawczą przyjęto, że w wyniku istotnego wpływu uwarunkowań kulturowych rachunkowości islamskiej stopień zastosowania w niej koncepcji wartości godziwej jest niewielki. Dla osiągnięcia celu pracy i weryfikacji hipotezy badawczej wykorzystano metody studiów literatury przedmiotu i aktów prawnych, w tym AAOIFI oraz indukcji. Ponadto, przeprowadzono badanie sprawozdań finansowych wybranych banków prowadzących działalność zgodnie z prawem szariatu z siedzibami w Wielkiej Brytanii oraz Arabii Saudyjskiej – za lata 2015–2017. Przeprowadzona analiza sprawozdań finansowych banków islamskich, wraz z przeglądem literatury dotyczącej uwarunkowań kulturowych oraz rachunkowości islamskiej, pozwala na sformułowanie wniosków: założenia prawa szariatu znacznie ograniczają stopień zastosowania koncepcji wyceny w wartości godziwej; specyfika środowiska społeczno-kulturowego krajów muzułmańskich wpływa na cele stawiane rachunkowości oraz sposoby ich realizacji poprzez systemy pomiaru; koncepcja wyceny w wartości godziwej stanowi przedmiot dyskusji w środowisku związanym z rachunkowością islamską, jednakże fakt zdeterminowania jej zasad przez prawo szariatu wpływa na jeszcze większą złożoność problemu.

Abstract

Fair value as a method of valuation in Islamic accounting of banks

The main aim of this article is to verify the applicability of fair value in financial statements prepared in accordance with the standards of The Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (AAOIFI). The research hypothesis is that as a result of the significant influence of cultural conditions of Islamic accounting, the degree of application of the fair value concept is small. In order to achieve the objectives of the study and verify the research hypothesis, methods of studying the subject literature and legal acts, including AAOIFI and inductive reasoning were used. Furthermore, a study was conducted of financial statements published by selected Sharia compliant banks, with headquarters in Great Britain And Saudi Arabia - published for the period from 2015 to 2017. The analysis of financial statements of Islamic banks along with the review of the literature on cultural conditions and Islamic accounting allows us to formulate conclusion that the assumptions of Sharia law significantly limit the application of the fair value concept. The specific nature of the socio-cultural environment of Muslim countries influences the objectives of accounting and the methods of their implementation through measurement systems. The concept of fair value measurement is the subject of discussion in the environment related to Islamic accounting. The fact that accounting principles are determined by Sharia law makes the problem even more complex.

Zakres wykorzystania narzędzi rachunkowości zarządczej w gminach w województwie łódzkim

ZUZANNA FIRKOWSKA-JAKOBSZE

Streszczenie

Zmiany koncepcji zarządzania jednostkami sektora finansów publicznych w Polsce to obecnie wyzwanie, przed którym stają te podmioty oraz osoby nimi zarządzające. Ich efektem jest wzrost znaczenia pomiaru dokonań oparty jednocześnie na miernikach finansowych i niefinansowych, a więc wykorzystania narzędzi rachunkowości zarządczej w gminach. Celem niniejszego artykułu jest

zbadanie zakresu wykorzystania narzędzi rachunkowości zarządczej w gminach w województwie łódzkim oraz ocena przydatności ich zastosowania w procesie decyzyjnym i pomiarze dokonań. Dla realizacji tak postawionego celu przeprowadzono badanie ilościowe z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety. W artykule zaprezentowano wyniki badania oraz wnioski postulowane przez różnych badaczy. Pozwoliło to na wzbogacenie literatury dotyczącej wykorzystania narzędzi rachunkowości zarządczej w gminach w Polsce, a także sformułowanie wniosku o potrzebie ich zastosowania w tych podmiotach.

Abstract

Scope of the use of management accounting tools in municipalities of Lodz region

The changes in the concept of managing public finance sector units in Poland are currently a challenge that these entities and their managers face. The effect of these changes is the increase in the importance of measurement of achievements based on both financial and non-financial measures, and thus the use of management accounting tools in municipalities. The purpose of this article is to examine the scope of the use of management accounting tools in the municipalities of Lodz voivodeship and to assess the suitability of their application in the decision-making process and measurement of achievements. To realize such a goal, a quantitative survey was carried out using a questionnaire. The article presents the results of research and conclusions proposed by various researchers, thus enriching the literature on the use of management accounting tools in municipalities in Poland, and highlighting the need to apply them in such entities.

Oddziaływanie przeszacowania nieruchomości inwestycyjnych do wartości godziwej na wynik operacyjny wybranych spółek deweloperskich notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie

***JERZY GIERUSZ,
KAROLINA LANGE***

Streszczenie

Celem głównym artykułu jest ustalenie wpływu przeszacowania nieruchomości inwestycyjnych do wartości godziwej na wynik operacyjny wybranych spółek deweloperskich. Badaniami objęto pięć grup kapitałowych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie za lata 2013–2017, tj. w okresie po wdrożeniu MSSF 13. Ocenie poddano także metody, techniki i istotne założenia przyjęte do pomiaru wartości godziwej poszczególnych obiektów. Udowodniono, że znaczna część zysku netto analizowanych podmiotów jest efektem zmian szacunków wartości godziwej nieruchomości. W szczególnym wypadku kwota ta była 15-krotnie większa od ujawnionego zysku netto.

Abstract

Impact of fair value measurement of investment properties on operating profits of selected developers listed on Warsaw Stock Exchange

This article discusses the impact of measuring investment properties at fair value on operating profit of developers. The research covered five entities listed on the Stock Exchange in Warsaw for the years 2013-2017, which is after the implementation of IFRS 13. The analysis also included methods, techniques and important assumptions necessary to measure fair value of individual properties. It has been proved that changes in fair values account for a significant part of net profits of the entities. In one case the amount was 15 times bigger than the net profit.

Postrzeżenie księgowych przez polską młodzież licealną – badanie pilotażowe

PRZEMYSŁAW KABALSKI

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie wyników badania postrzeżenia księgowych (specjalistów rachunkowości) przez polską młodzież w wieku licealnym. Badanie przeprowadzono metodą sondażową z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety. Badani zostali zapytani o to, jak postrzegają płeć, wiek, pracę (zadania), cechy i predyspozycje, wygląd, a także pozycję w przedsiębiorstwie i prestiż społeczny księgowych. Okazało się, że zdaniem ankietowanych osoba wykonująca zawód księgowego to na ogół kobieta, w późnej młodości lub wieku średnim zajmująca się przede wszystkim rozliczaniem podatków i dokumentami, zorganizowana, dokładna, odpowiedzialna i cierpliwa, ubrana elegancko, lecz zachowawczo. Pozycja księgowych w przedsiębiorstwie jest zdaniem badanych średnio znacząca lub dużo znacząca. Niżej postrzegają oni ich prestiż społeczny (nieco poniżej średniego). Ogólnie rzecz biorąc, można stwierdzić, że młodzież licealna w Polsce ma zniekształcony (stereotypowy) obraz księgowych i ich pracy. Badania postrzeżenia księgowych przez młodzież szkół średnich w Polsce nie były dotychczas prowadzone.

Abstract

Perception of accountants by Polish secondary school students

The aim of the article is to present the results of a study on the perception of accountants by Polish youth at secondary school age. The research was conducted with the use of a survey method and a questionnaire. The respondents were asked how they perceive gender, age, work (tasks), characteristics and predispositions, appearance, as well as position in the company and the social prestige of accountants. It turned out that according to the respondents, a person working as an accountant is usually a woman, in her late youth or middle age, mainly dealing with tax settlements and documents, organized, accurate, responsible and patient, dressed elegantly but conservatively. According to the respondents, the status of accountants in companies is medium or high. As regards their social prestige, the respondents perceive it as slightly below average. Generally speaking, it can be said that secondary school students in Poland have a distorted (stereotypical) image of accountants and their work. Studies on the perception of accountants by secondary school students in Poland have not been conducted so far.

Kary nakładane przez Komisję Nadzoru Finansowego za naruszenie obowiązków informacyjnych w zakresie sprawozdawczości finansowej

**BARTOSZ KUREK,
IRENEUSZ GÓROWSKI**

Streszczenie

Celem artykułu jest przegląd i analiza ilościowo-wartościowa kar nałożonych na osoby prawne przez KNF za niedopełnienie obowiązków informacyjnych w zakresie sprawozdawczości finansowej, a także zaproponowanie klasyfikacji i rankingu przewinień związanych z zawartością informacji sprawozdawczej (to jest informacji zawartej w raportach okresowych). Opracowanie wypełnia lukę badawczą w trzech aspektach. Po pierwsze, dokonano kompleksowej analizy różnego typu naruszeń związanych z nieprawidłową zawartością sprawozdania finansowego i zaprezentowano odpowiednie statystyki opisowe badanych zbiorów. Po drugie, zidentyfikowano obszary sprawozdawczości, w których spółki najczęściej dopuszczają się naruszeń. Pozwoliło to na opracowanie klasyfikacji naruszeń obejmującej trzy klasy (*Recognition, Measurement i Disclosure*). Po trzecie, w każdej klasie naruszeń zidentyfiko-

wano podklasy i stworzono ranking przewinień według częstości ich występowania. KNF w latach 2006–2018 nałożył łącznie 1216 kar, w tym 55 kar na osoby prawne za niewykonanie bądź niewłaściwe wykonanie obowiązków informacyjnych, dotyczących sprawozdawczości finansowej o łącznej wartości 15 390 000 zł. Wśród kar związanych z zawartością informacji sprawozdawczej aż 56% naruszeń w obszarze sprawozdawczości finansowej dotyczy klasy *Disclosure*. Najczęstsze naruszenia dotyczą ujawnień związanych z raportowaniem w informacji dodatkowej różnego rodzaju ryzyka. W opracowaniu wykorzystano następujące metody badawcze: metoda analizy i krytyki piśmiennictwa, metoda analizy treści dokumentów, metoda analizy i syntezy oraz klasyfikacji naruszeń obowiązków informacyjnych, metody statystyczne.

Abstract

Penalties imposed by Polish Financial Supervision Authority for violations of financial reporting informational obligations

The aim of the paper is to review and conduct quantitative analysis of penalties imposed on companies by Polish Financial Supervision Authority for non-fulfilment of financial reporting informational obligations, and to propose a classification and ranking of violations associated with the content of information from financial statements. This study fills the research gap in three ways. Firstly, we have conducted a comprehensive analysis of various types of violations associated with incorrect content of financial statements, and disclosed relevant descriptive statistics for the analysed samples. Secondly, we have identified areas of financial reporting which are most frequently violated by companies. It enabled us to develop the classification of violations that covers three classes (“Recognition”, “Measurement” and “Disclosure”). Thirdly, in each of these classes we have identified subclasses and established the frequency ranking of violations. In the period 2006–2018 PFSA imposed 1216 penalties, including 55 penalties with a total value of 15 390 000 PLN that were imposed on companies for the lack of fulfilment or incorrect fulfilment of financial reporting informational obligations. Among penalties associated with the content of information from financial statements, 56% of violations were classified as “Disclosure”. Most frequent violations pertain to disclosures in the notes to financial statements that are connected to various types of risks. The following research methods were used: analysis and critique of literature, content analysis of documents, analysis and synthesis and classification of violations of informational obligations, statistical methods.

Model oceny dojrzałości rachunku kosztów w szpitalu – koncepcja i empiryczne wykorzystanie

**MONIKA RAULINAJTYS-GRZYBEK, WIOLETTA BARAN,
MAŁGORZATA CYGAŃSKA, MAGDALENA KLUDACZ-ALESSANDRI
MAŁGORZATA MACUDA**

Streszczenie

Jakość informacji kosztowych zależy od szczegółowych rozwiązań rachunku kosztów, określonych w artykule jako jego dojrzałość. W szpitalach publicznych informacje kosztowe są wykorzystywane do celów sprawozdawczych, zarządczych, a także do wyceny usług przez zewnętrznego regulatora. Stopień dojrzałości rachunku kosztów szpitala (RKS) warunkuje skuteczność tych procesów. Celem artykułu było opracowanie modelu oceny dojrzałości rachunku kosztów w szpitalu. Punktem wyjścia do budowy 4-poziomowego modelu RKS był model 12 poziomów dojrzałości rachunku kosztów opublikowany przez Międzynarodową Federację Księgowych. Dla każdego z czterech poziomów określono kryteria pozwalające na ocenę dojrzałości rachunku kosztów. W celu weryfikacji użyteczności modelu przeprowadzono wywiady pogłębione w sześciu polskich szpitalach. Wyniki badań prowadzą do wniosku, że na wyodrębnionych poziomach rachunek kosztów w szpitalu może osiągnąć różny stopień dojrzałości i stopień dojrzałości na wyższym poziomie nie jest związany z wynikami osiągniętymi na poziomach niższych. Ocena dojrzałości rachunku kosztów w szpitalu nie może zostać dokonana na podstawie pojedynczej miary i wymagać będzie uszczegółowienia do poziomu RKS, na którym jest dokonywana. W artykule przedstawiono własną propozycję modelu służącego do oceny dojrzałości rachunku kosztów szpitali. Dotychczas proponowane w literaturze metody oceny dojrzałości rachunku kosztów nie uwzględniały specyfiki działalności medycznej.

Tematyka związana z oceną dojrzałości rachunku kosztów w szpitalach nie była również wcześniej przedmiotem badań empirycznych ani w Polsce, ani na świecie.

Abstract

A model for assessing the maturity of hospitals' cost accounting systems - concept and application

The quality of the cost information depends on the detailed solutions of the cost accounting referred to in the article as its maturity. In public hospitals, cost information is used for reporting and management purposes, as well as for the pricing of services by an external regulator. The maturity level of the cost accounting system determines the effectiveness of these processes. The purpose of the article is to develop a model for assessing the maturity of a hospital's cost accounting system. The starting point for the construction of the 4-level model was the model of cost accounting maturity published by the International Federation of Accountants. For each of the four levels, criteria have been defined for assessing the maturity of cost accounting. In order to verify the utility of the model, in-depth interviews were conducted in six Polish hospitals. The research results indicated that at separate levels, cost accounting in the hospital may achieve a different degree of maturity and the degree of maturity at a higher level is not related to the results achieved at the lower levels. The assessment of the cost accounting system in a hospital cannot be made on the basis of a single measure and will require further specification to the level of the model on which it is made. The article presents own proposal of a model used to assess the maturity of hospital cost accounting. The methods of assessing the maturity of cost accounting proposed so far in the literature did not take into account the specifics of medical activity. The topics related to the assessment of cost accounting maturity in hospitals have not been the subject of empirical research either in Poland or in the world.

System wewnętrznej kontroli jakości w firmie audytorskiej – stan obecny oraz projektowane zmiany

DOROTA BĘDZIAK, ANDRZEJ NETTER

Streszczenie

Głównym celem artykułu jest przedstawienie spodziewanych zmian w regulacjach dotyczących systemu wewnętrznej kontroli jakości firmy audytorskiej na tle dotychczasowych doświadczeń (obecnych regulacji oraz działań podejmowanych w ramach wprowadzonego w 2009 r. nadzoru publicznego). Badania były skoncentrowane na planowanych zmianach w Międzynarodowym Standardzie Kontroli Jakości 1 (ISQC 1) i zostały przeprowadzone w kontekście wpływu przedmiotowego zagadnienia na zapewnienie jakości usług świadczonych przez biegłych rewidentów. Wnioski badawcze sformułowano na podstawie analizy międzynarodowych standardów kontroli jakości, aktów prawnych, publikacji z zakresu rewizji finansowej (głównie internetowych), dedukcji i wnioskowaniu popartych doświadczeniem własnym. Wyniki badania wskazują, że projektowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rewizji Finansowej i Usług Atestacyjnych (IAASB) zmiany w zakresie ISQC 1 w istotny sposób zmieniają podejście do systemu wewnętrznej kontroli jakości w firmach audytorskich i wychodzą jednocześnie naprzeciw postulatam w zakresie poprawy jakości w firmach audytorskich, wynikającym z kontroli przeprowadzonych przez Komisję Nadzoru Audytowego oraz Krajową Komisję Nadzoru. Artykuł może być wskazówką dla regulatora, organu nadzoru publicznego, firm audytorskich, ale także inspiracją do dalszych badań naukowych.

Abstract

Internal quality control system in the audit firm - current state and proposed changes

The main goal of the article is to present the expected changes in the regulations concerning the internal quality control system of the audit firm against the background of previous experience (current regulations and activities undertaken as part of public oversight introduced in 2009).The

research focused on the planned changes in the International Standard for Quality Control 1 (ISQC 1) and was conducted in the context of the impact of the issue on ensuring the quality of services provided by statutory auditors. The research conclusions were formulated based on the analysis of international quality control standards, legal acts, publications in the field of financial revision (mainly online), deductions and conclusions supported by own experience. The results of the survey show that the changes in ISQC 1 designed by the International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) significantly change the approach to the internal quality control system in audit firms and at the same time meet the demands for quality improvement in auditing companies and the recommendations resulting from inspections carried out by the Audit Oversight Commission and the National Audit Oversight Committee. The article may be an indication for the regulator, public oversight body and audit firms, but also an inspiration for further scientific research.